

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

TDRI
<http://tdri.or.th>

โครงการบริหารจัดการน้ำ ของประเทศไทย

นำเสนอโดย ตรีนุช ไพชยนต์วิจิตร

สถานการณ์น้ำในปัจจุบัน

สถานการณ์ปัจจุบัน

ความขัดแย้งกันระหว่าง
กลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเฉพาะระหว่าง
กลุ่ม เกษตรกรต้นน้ำ กลางน้ำ
และปลายน้ำ

สถานการณ์จำลอง

ศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้น้ำและแนวทาง
การบริหารจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำกลุ่มต่างๆ
เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำและจัดสรรทรัพยากรน้ำ
ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม

เหตุผลที่ต้องใช้สถานการณ์จำลอง

- สามารถช่วยในการตอบคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นจริงได้

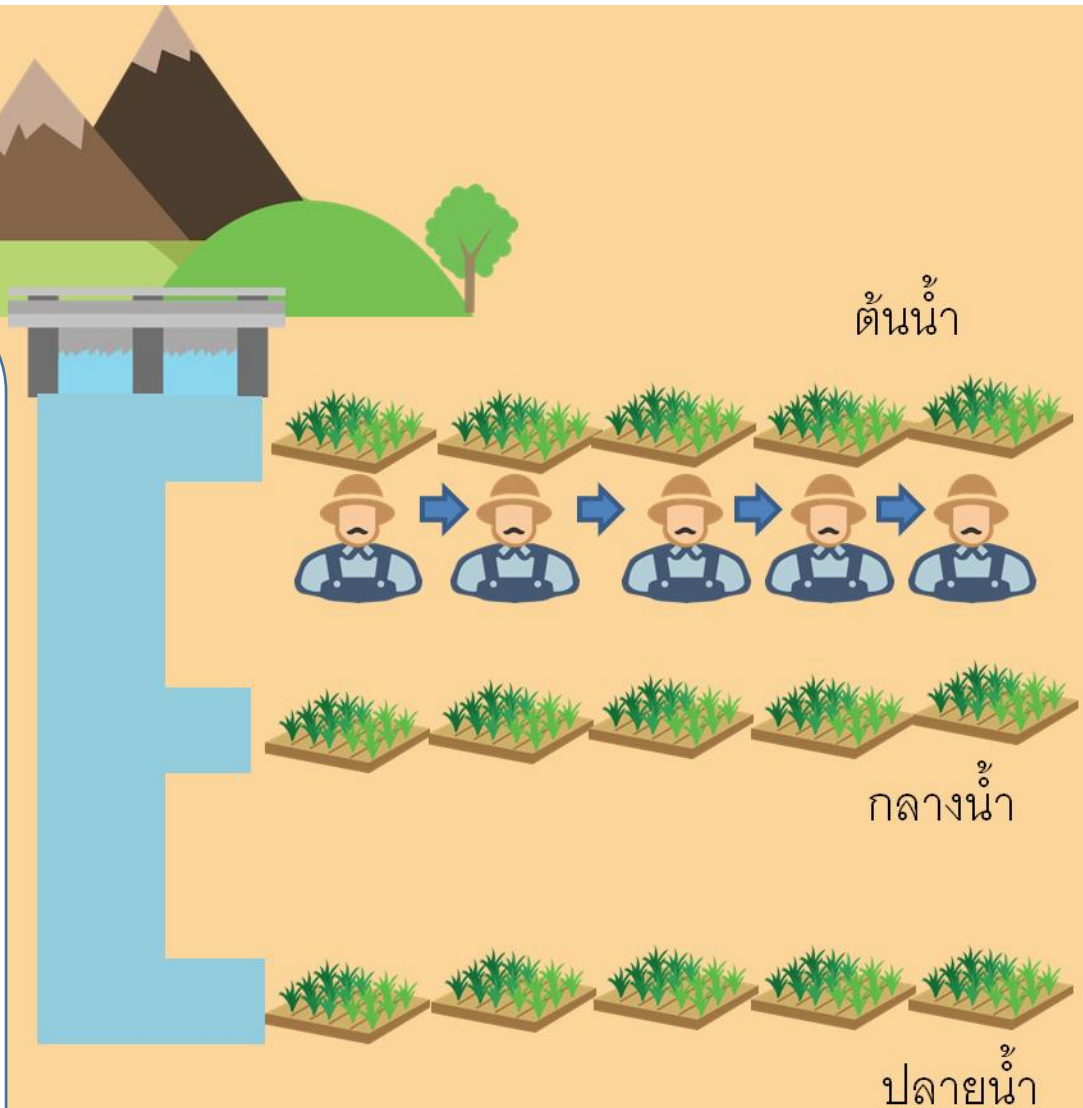
- เครื่องมือช่วยในการสื่อสารกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมสร้างความตระหนักได้เป็นอย่างดี

- สามารถช่วยในการออกแบบและพัฒนากฎระเบียบและนโยบายที่เหมาะสมได้

สร้างสถานการณ์จำลองเพื่อหาทางแก้ไข

เชิญกลุ่มตัวแทนจาก
หลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
ในพื้นที่ภาคกลางมาร่วมแสดง
บทบาทเป็น “ชาวนา” ใน
แบบจำลองพื้นที่การเกษตรที่ได้
ถูกแบ่งออกเป็นสามกลุ่ม คือ
ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
ซึ่งในแบบจำลองนี้ชาวนาแต่ละ
คนมีที่นาสำหรับปลูกข้าว
เป็นของตนเอง
โดยมีน้ำเป็นปัจจัยในการผลิต

ผู้เข้าร่วมจากภาคส่วนต่างๆ

- ผู้เข้าร่วม 100 คน

เกษตรกร

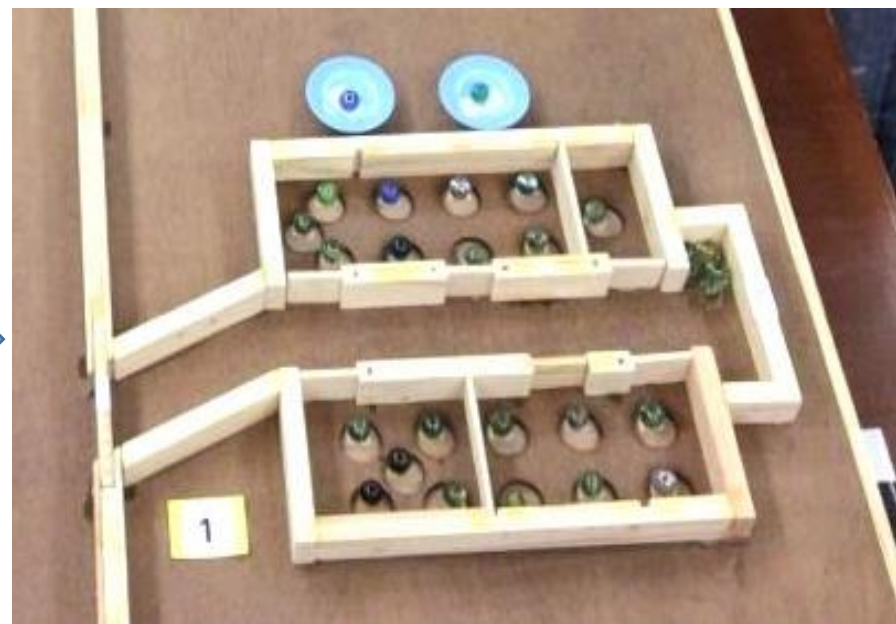
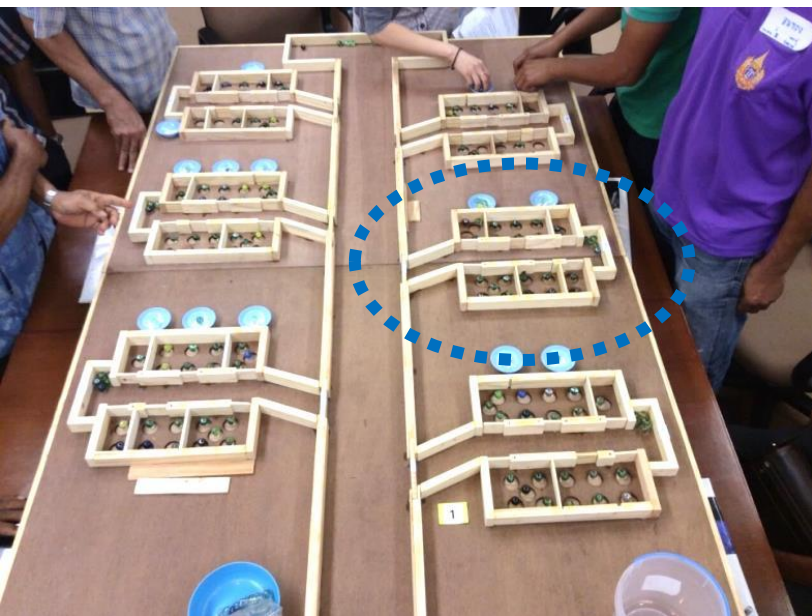
- เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ:
 - กรมชลประทาน
 - คณะกรรมการลุ่มน้ำ
 - และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- เจ้าหน้าที่จากธุรกิจ:
 - การไฟฟ้า และการประปา

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น: ผู้นำชุมชน อบต อบจ

สร้างสถานการณ์ที่มีกลไกเหมือนจริง

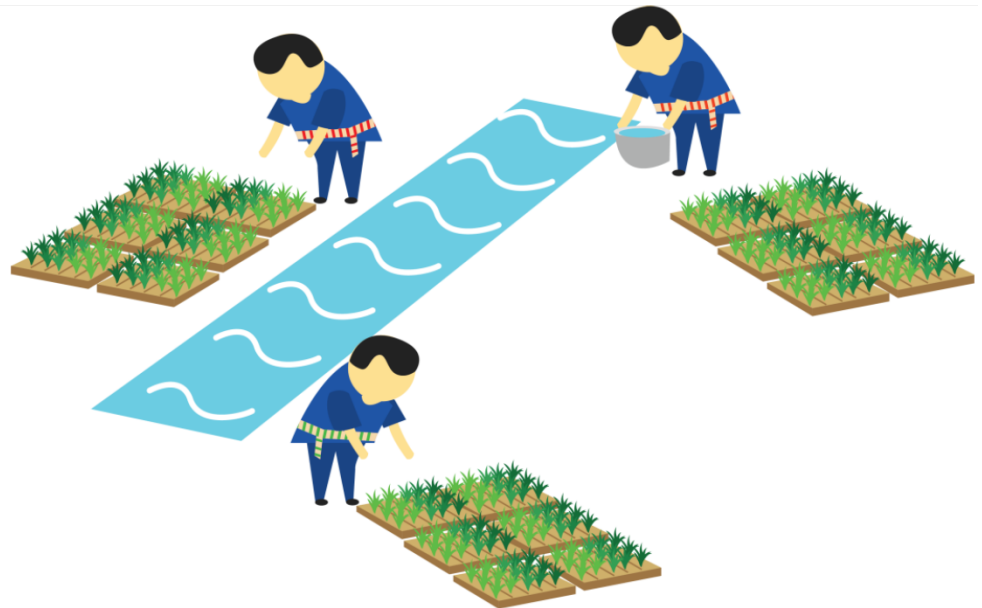

ระดมความคิดเห็น

- นักวิจัยได้จำลองสถานการณ์ (Treatment) ที่มีการกำหนดเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกเป็น 2 **สถานการณ์** เพื่อศึกษาว่าสถานการณ์ใดสามารถทำให้ชานนาในแต่ละพื้นที่ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและมีการจัดสรรอย่างเป็นธรรมมากที่สุด

- โดย **สถานการณ์ที่ 1** กำหนดให้ชานนาสูบน้ำเพื่อทำการเกษตรตามปกติ โดย **ไม่มี** การพูดคุยกันระหว่างต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ

สถานการณ์จำลอง

- ในขณะที่ สถานการณ์ที่ 2 กำหนดให้ชานาทุกกลุ่ม *สามารถเจรจาต่อรองกัน* ก่อนมีการปล่อยน้ำว่าแต่ละกลุ่มต้องการสูบน้ำในปริมาณเท่าไร ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง

ผลลัพธ์ของสถานการณ์จำลอง

- ในสถานการณ์ที่มีการเจรจาต่อรอง ชาวนาจะสามารถผลิตข้าวได้มูลค่ารวมกัน สูงกว่า สถานการณ์ที่ไม่มีการเจรจาต่อรอง ภายใต้อัตราพยากรณ์ปริมาณเท่ากัน

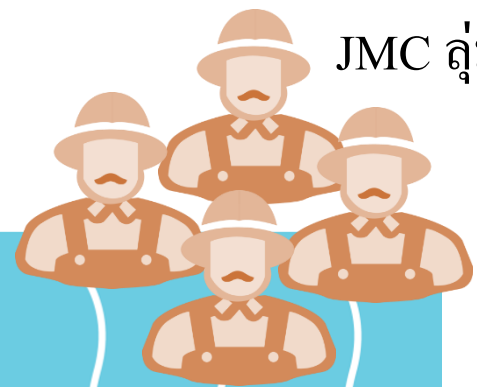
สถานการณ์จำลอง อื่นๆ เพื่อศึกษากลไกการจัดตั้งกลุ่ม

JMC ลุ่มน้ำที่ 1

JMC ลุ่มน้ำที่ 2

สรุปจากสถานการณ์จำลอง

เก็บค่าบำรุงรักษาร่องน้ำ

1. ความร่วมมือและประสิทธิภาพการ เก็บค่าบำรุงรักษาร่องน้ำ

- มีการร่วมมือเป็นอย่างดีจากเกษตรกร
 - เกษตรกรทุกคนยินดีที่จะจ่าย ค่าบำรุงรักษาร่องน้ำ และจ่ายมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
- เหตุผล เพราะ ผู้ใช้น้ำเห็นผลชัดเจนว่าการจ่ายค่าบำรุงรักษาร่องน้ำ จะทำให้พวกเขาได้รับน้ำในปริมาณที่มากขึ้น ดังนั้นจึงยินดีจ่าย
- ต้องมีการจัดตั้งกรรมการบริหารเงินส่วนรวม

คณะกรรมการจัดการชลประทาน (JMC)

2. การตั้ง คณะกรรมการจัดการชลประทาน (JMC)

- การมี JMC ทำให้การจัดสรรน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น การศึกษาพบว่าสถานการณ์ที่มี JMC เกษตรกรสามารถนำน้ำมาใช้ได้มากกว่าสถานการณ์ที่ไม่มี JMC
- ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการมี JMC เป็นเรื่องที่ดี เพราะ

- มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำภาคส่วนต่างๆ (ทั้งเกษตรกร อุตสาหกรรม ประปา ฯลฯ) เช่น ข้อมูลต้นทุนน้ำ และข้อมูลความต้องการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่

- สามารถจัดสรรน้ำเป็นไปอย่างยุติธรรม โดยอิงต้นทุนน้ำที่มี

- มีการสร้างกฎกติการ่วมกัน และช่วยลดความขัดแย้ง

แต่สิ่งที่ผู้เล่นแสดงความคิดเห็นว่ายังมี ปัญหา
คือ การที่ JMC ไม่ได้มี สถานภาพทางกฎหมาย

- ความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเรื่องการตั้งกรรมการ JMC:
 - ผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่าควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในการประชุม JMC เพราะเป็นเรื่องที่ต้องบริหารจัดการข้ามจังหวัด
 - แต่ ผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่าไม่จำเป็น สามารถเลือกกันในที่ประชุมได้

- ด้าน คณะกรรมการ JMC ควรจะมาจากทุกภาคส่วน เช่น ในส่วนของภาคเกษตร ก็ควรเป็นเกษตรกรที่เป็นผู้ใช้น้ำจริงๆ และไม่ควรมีเงินเดือนตอบแทน (จิตอาสา) เพื่อที่จะไม่ให้มีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

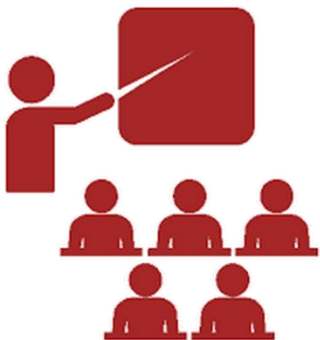
สรุปจากสถานการณ์จำลอง

คณะกรรมการลุ่มน้ำ

3. การตั้ง คณะกรรมการลุ่มน้ำ เพื่อสนับสนุนการฟื้นน้ำข้ามลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

- ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เห็นว่า คณะกรรมการลุ่มน้ำ ควรที่จะประกอบด้วยตัวแทนที่มาจากกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

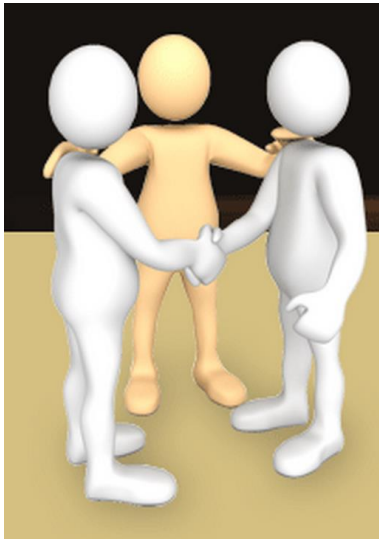
- ควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเจรจากันเองระหว่างลุ่มน้ำ เพื่อให้ผู้ใช้น้ำเข้าใจสภาพของแต่ละพื้นที่ และสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

สรุปจากสถานการณ์จำลอง

คณะกรรมการลุ่มน้ำ

- ให้กรมชลประทานเป็นผู้เป็นผู้ดำเนินการจัดสรรน้ำตาม
ที่ตกลงกันระหว่างคณะกรรมการลุ่มน้ำ

- มีคนกลางในการแก้ปัญหา ในกรณีที่เกิดความขัดแย้ง
เรื่องการลัดน้ำ – คนกลางอาจเป็น กลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือภาครัฐ
หรือคนที่ชาวบ้านเคารพมาเป็นคนกลางไกล่เกลี่ย